

УДК 343.9

О.П. ШАЙТУРО, Харківський національний університет внутрішніх справ

СПОСОБИ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОBOB'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ

Ключові слова: спосіб злочину, неналежне виконання, професійні обов'язки, медичний працівник

Для злочинів, пов'язаних з неналежним виконанням професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, дані про спосіб їх учинення є одним з головних і найбільш важливих елементів криміналістичної характеристики. Інформації про спосіб вчинення злочину сприяє більш швидкому й повному встановленню події злочину, відшукуванню слідів злочину, встановленню обставин його вчинення і особи, яка вчинила таке діяння. Володіючи даними про найбільш типові способи вчинення і приховування злочину, слідчому легше розслідувати небезпечне діяння, оскільки його дії стають цілеспрямованими, що, у свою чергу, дозволяє зекономити час, сили та засоби не лише окремої особи, а й відповідного підрозділу чи органу.

Криміналістичний аспект способу вчинення злочину розглядали Р.С. Белкін, О.М. Васильєв, А.І. Вінберг, А.Ф. Волобуєв, В.К. Гавло, І.Ф. Герасимов, Л.Я. Драпкін, В.А. Журавель, В.Я. Колдін, О.Н. Колесниченко, В.П. Колмаков, В.О. Коновалова, І.М. Лузгін, В.О. Образцов, М.О. Селіванов, В.Г. Танасевич, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков та багато інших. Конкретним способам вчинення злочинів, пов'язаних з неналежним виконанням професійних обов'язків медичним працівником у юридичній літературі приділялося відносно небагато уваги. Тому мета цього дослідження – визначити їх на підставі аналізу юридичної та медичної літератури, матеріалів кримінальних справ, слідчої і судової практики.

В медичних джерелах це питання отримало деяке висвітлення через дефекти надання медичної допомоги. Останнє представляє собою неналежне здійснення діагностичних, у

т.ч. додаткових методів обстеження, лікувальних заходів щодо хворого чи невірної організації медичної допомоги, які призвели або могли призвести до несприятливого результату медичного втручання [1, с.19].

Один із вчених в області судової медицини, В.Л. Попов, надав такий перелік цих недоліків роботи:

- 1) недостатнє обстеження і невиконання спеціальних діагностичних досліджень;
- 2) недбалий догляд і спостереження за дітьми;
- 3) невчасна госпіталізація або передчасна виписка;
- 4) недостатня підготовка і недбале виконання хірургічних операцій та інших лікувальних заходів;
- 5) недостатня організація лікувального процесу;
- 6) недотримання і порушення різних медичних інструкцій, правил;
- 7) недбале застосування лікарських речовин;
- 8) недбале ведення історії хвороби та іншої медичної документації;
- 9) неосвіченість [2, с.73-74].

Розглядаючи фізичну діяльність суб'єкта ятрогенного посягання, В.Д. Прістанков виділяє наступні криміналістично значимі види:

- професійну діяльність з надання медичної допомоги, пов'язану з виникненням ятрогенії;
- супутню діяльність із виконанням професійних обов'язків. Наприклад, прийом алкоголю, наркотиків до або під час виконання медичного заходу;
- діяльність, направлену на приховання ятрогенного посягання.

При виконанні професійної діяльності істотними, на погляд автора, є:

- дії суб'єкта, які відповідають встановленим правилам (стандарту) надання медичної допомоги;
- дії (бездіяльність), що порушують правила надання медичної допомоги, зокрема, правила послідовного здійснення етапів лікарського процесу, технологію виконання медичного заходу, санітарно-гігієнічного режиму в операційному блоці, правила реабілітації, профілактики і т.д.;

- усвідомленість дій суб'єкта;
- наявність причинно-наслідкового зв'язку між діями суб'єкта і ятрогенними наслідками.

У своїй сукупності усвідомлені дії (бездіяльність) суб'єкта, що порушують правила надання медичної допомоги, утворюють спосіб скоєння злочину [3, с.28].

Всі способи вчинення злочинів медичними працівниками в процесі професійної діяльності Ю.Д. Сергєєв поділив на дві групи: ненадання допомоги і неналежне надання медичної допомоги.

Ненадання допомоги хворому медичним персоналом може бути обумовлене невиконаннями:

- а) професійного обов'язку;
- б) службового обов'язку.

У свою чергу неналежне надання допомоги хворому медичним персоналом може бути обумовлене рядом чинників:

- неналежне надання допомоги хворому медичним персоналом, обумовлене обставинами суб'єктивного порядку, може бути:

- а) із запізненням;
- б) недостатнє;
- в) неправильно;
- г) в результаті негативного психологічного відношення: до соціально-запущених, таких, що знаходяться в стані алкогольного сп'яніння, пристарілих або безнадійних хворих;

- неналежне надання медичної допомоги може бути обумовлене також обставинами організаційного порядку;
- неналежне надання медичної допомоги, обумовлене обставинами інформаційно-освітнього порядку.

Критеріями, що деталізують останні три види способів, можуть виступити:

- порушення медичних стандартів надання медичної допомоги;
- порушення нормативно-правових документів, що регламентують діяльність лікувально-профілактичних установ;
- порушення загальноприйнятих в медицині правил (канонів, звичаїв) [4, с.162–163].

Проаналізувавши матеріали кримінальних справ і судову практику по них, наведемо найбільш поширені способи неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками.

У достаціонарному (нестаціонарному) періоді:

1. Дефекти евакуації (не госпіталізація хворого чи пораненого) – 4 %.

2. Дефекти діагностики:

- не розпізнано основне захворювання (поранення, пошкодження) – 9 %;
- неправильна діагностика стану хворого (пораненого, потерпілого) – 11 %.

У стаціонарному періоді:

1. Дефекти діагностики:

- не розпізнано основне захворювання (поранення, пошкодження) – 11,5 %;
- пізня діагностика провідного (у разі летального результату – смертельного) ускладнення – 12 %;

2. Дефекти в наданні медичної допомоги:

- неправильне виконання невідкладних заходів кваліфікованої (спеціалізованої) медичної допомоги, інтенсивного лікування або реанімації – 8,5 %;
- невірне обрання тактики лікування або проведення операції – 13 %;
- незнання та невміле використання різних технічних засобів, проведення маніпуляцій або процедур – 7 %;
- залишення хворого без належного медичного догляду або нагляду після проведення операції чи маніпуляцій – 10,5 %.

Таким чином, способи неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником представляють собою сукупність окремих актів, дій, прийомів чи операцій, які порушують стандарти, протоколи, правила, звичаї та інші нормативно-правові акти щодо надання медичної допомоги. Можна виділити наступні такі способи: непроведення невідкладних заходів медичної допомоги або із запізненням; поверхневе обстеження хворого, неповний збір анамнезу або навіть ігнорування ним, невиконання спеціальних діагностичних досліджень; виконання протипоказаних діагностичних досліджень; несвоєчасний або неправильний діагноз захворювання; гіпердіагностика; невірне обрання профілактика; протипоказане транспортування; необґрунтована відмова в госпіталізації чи лікуванні; невчасна госпіталізація або передчасна виписка; несвоєчасне лікування; призначення медичних маніпуляцій або лікарських засобів, які про-

типоказані конкретному хворому; порушення стандартів, звичаїв та нормативно-правових документів, що регламентують надання медичної допомоги; порушення послідовності лікування; недостатньо активна тактика лікування; недостатня підготовка хворого до операції, ігнорування протипоказань; недбайливе виконання оперативного втручання; залишення сторонніх предметів (тампона, серветки, інструмента) в порожнині тіла під час операції; недотримання санітарних норм і правил санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму; не усунення несприятливих наслідків лікувальних заходів; залишення хворого без належного медичного догляду; не встановлення належного лікувально-охоронувального режиму для хворих, які страждають на психічні розлади, незабезпечення догляду за тяжкохворим; передчасне або протипоказане переведення в інше відділення лікувально-профілактичної установи; невиконання медсестрою вказівки лікаря щодо застосування до хворого ліків чи процедур; невміле використання різних технічних засобів; недостатній контроль за медичною технікою; переливання крові іншої групи; застосування іншого лікарського препарату замість необ-

хідного; порушення правил зберігання або застосування лікарських засобів; недобросовісне ведення історії хвороби чи іншої медичної документації; інші, пов'язані з обставинами суб'єктивного, організаційного та інформаційно-освітнього порядку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Медична помилка / Олена Беденко-Зваридчук // Матеріали для підготовки до семінару. – К., 2010. – 26 с.
2. Попов В. Л. Правовые основы медицинской деятельности / В. Л. Попов. – СПб. : Диан, 1997. – 98 с.
3. Пристансков В. Д. Теоретические и методологические проблемы расследования ятрогенных преступлений: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Пристансков Владимир Дмитриевич. – СПб., 2000. – 122 с.
4. Неблагоприятный исход оказания медицинской помощи : клиническая оценка, судебно-медицинская экспертиза, юридическая квалификация, пути профилактики / Ю. Д. Сергеев, С. В. Ерофеев. – М. ; Иваново : [б. и.], 2001. – 288 с.

Шайтуро О. П. Способи неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником / О. П. Шайтуро // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 1060–1062 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12sopomp.pdf>

На підставі аналізу юридичної та медичної літератури, матеріалів кримінальних справ, слідчої і судової практики визначено поняття та конкретні способи неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником. Наведено найбільш поширені способи неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками.

Шайтуро О.П. Способы ненадлежащего исполнения профессиональных обязанностей медицинским работником

На основании анализа юридической и медицинской литературы, материалов уголовных дел, следственной и судебной практики определены понятия и конкретные способы ненадлежащего выполнения профессиональных обязанностей медицинским работником. Приведены наиболее распространенные способы ненадлежащего выполнения профессиональных обязанностей медицинскими работниками.

Shaituro O.P. Methods of Improper Execution of Professional Obligations the Medical Officer

On the basis of analysis of legal and medical literature, materials of criminal cases, investigation and judicial practice concept and concrete methods of improper implementation of professional duties by a medical worker are defined. The most widespread methods of improper implementation of professional duties by medical workers are presented.